

Ffurflen Ymateb i'r Ymgynghoriad

Eich enw	Howard Huws
Eich cyfeiriad	<div></div>
Dewis fanylion cyswllt (e-bost/ffôn/post)	<div>e-bost</div> <div></div>
Sefydliad (lle bo'n berthnasol)	Cylch yr Iaith

1. Canlyniadau'r FfDC (pennod 3)

Mae'r FfDC wedi cynnig 11 o ganlyniadau fel uchelgais ar gyfer ble rydym am fod ymhén 20 mlynedd.

- Yn gyffredinol, i ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno bod yr 11 o ganlyniadau yn weledigaeth realistig ar gyfer y FfDC?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐

- I ba raddau rydych yn cytuno â'r 11 o ganlyniadau fel uchelgeisiau ar gyfer y FfDC?

Cytuno â phob un ohonynt	Cytuno â'r rhan fwyaf ohonynt	Cytuno â rhai ohonynt	Ddim yn cytuno â'r un ohonynt	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
☐	☒	☐	☐	☐	☐

- Os ydych yn anghytuno ag unrhyw rai o'r 11 o ganlyniadau, dywedwch wrthym pam:

"Creu Cymru lle mae pobl yn byw ac yn gweithio mewn trefi a dinasoedd sy'n ganolbwynt ac yn sbardun i dwf cynaliadwy."

Os yw'r Llywodraeth am weld Polisi 4 (Cefnogi Cymunedau Gwledig) yn llwyddo, yna rhaid annog a darparu ar gyfer byw a gweithio yng nghefn gwlad trwy hyrwyddo twf cynaliadwy yno, hefyd.

2. Strategaeth Ofodol (pennod 4.1- 4.2, polisïau 1 - 4)

Mae **strategaeth ofodol** y FfDC yn fframwaith arweiniol ar gyfer y lleoedd hynny y bydd newid ar raddfa fawr a datblygiadau o bwys cenedlaethol wedi'u canolbwyntio arnynt dros yr 20 mlynedd nesaf.

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r strategaeth ofodol a'r egwyddorion allweddol ar gyfer datblygu mewn...

	Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
Ardaloedd trefol (Polisïau 1, 2 a 3)	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐
Ardaloedd gwledig (Polisi 4)	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐

- Os oes gennych unrhyw sylwadau ar y strategaeth ofodol neu'r egwyddorion allweddol ar gyfer datblygu mewn ardaloedd trefol a gwledig, dywedwch wrthym:

Rhaid sicrhau nad yw polisi o ganolbwyntio cyfleusterau, isadeiledd a manwerthu mewn trefi yn arwain at amddifadu cymunedau llai. Byddai hynny'n cynyddu'r duedd i wagio cymunedau llai o'u poblogaeth (yn enwedig eu poblogaeth ifanc), gyda'r difrod cymdeithasol a diwylliannol sy'n canlyn hynny.

3. Tai Fforddiadwy (polisi 5)

Mae'r FfDC yn nodi'r dull gweithredu ar gyfer darparu tai fforddiadwy, gan annog cynghorau, landlordiaid cymdeithasol a busnesau adeiladu bach a chanolig i adeiladu mwy o gartrefi.

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r dull o gynyddu nifer y tai fforddiadwy?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐

- Os ydych yn anghytuno, ym mha ffyrdd eraill y gall y FfDC fynd ati i gyflenwi tai fforddiadwy?

Rhaid i'r ddarpariaeth fod yn seiliedig ar alw lleol profedig, wedi'i seilio ar wybodaeth drylwyr o anghenion cymunedau unigol, ac effaith bosibl unrhyw ddatblygu ar natur y cymunedau hynny. Dylid osgoi unrhyw duedd i orfodi "targedau" canolog ar Awdurdodau Cynllunio Lleol, na cheisio eu hannog i ddarparu ar gyfer anghenion ardaloedd a gwledydd cyfagos.

4. Parthau Gweithredu Ffonau Symudol (polisi 6)

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno y bydd nodi parthau gweithredu ffonau symudol yn effeithiol o ran gwella signal ffonau symudol?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒

- Os ydych yn anghytuno, ym mha ffyrdd eraill y gall y FfDC wella signal ffonau symudol yn yr ardaloedd sydd â mynediad cyfyngedig ar hyn o bryd?

5. Cerbydau Allyriadau Isel (polisi 7)

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno y bydd polisi 7 yn galluogi ac annog cyflwyno seilwaith gwefru ar gyfer cerbydau allyriadau isel iawn?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒

- Os ydych yn anghytuno, ym mha ffyrdd eraill y gall y FfDC alluogi ac annog cyflwyno seilwaith gwefru ar gyfer cerbydau allyriadau isel iawn?

--

6. Seilwaith Gwyrdd (polisiâu 8 a 9)

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r dull o gynnal a gwella bioamrywiaeth a rhwydweithiau ecolegol?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒ x

7. Ynni Adnewyddadwy a Rhwydweithiau Gwres Rhanbarthol (polisiâu 10-15)

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â pholisïau'r FfDC i leihau allyriadau carbon yng Nghymru drwy ddefnyddio...

	Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
Datblygiadau gwynt a solar mawr	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒
Rhwydweithiau gwres rhanbarthol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒

- Os ydych yn anghytuno â dulliau'r FfDC o ymdrin â seilwaith gwyrdd, ynni adnewyddadwy neu rwydweithiau gwres rhanbarthol, pa ddulliau gweithredu amgen y dylem eu hystyried er mwyn helpu Cymru i wella ei bioamrywiaeth a newid i economi carbon isel?

8. Y Rhanbarthau (polisi 16)

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r egwyddor o ddatblygu Cynlluniau Datblygu Strategol wedi'u llunio ar lefel ranbarthol?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐

Mae'r FfDC yn nodi tri rhanbarth cyffredinol yng Nghymru, pob un â'i gyfleoedd a'i heriau unigryw ei hun. Y rhanbarthau hyn yw Gogledd Cymru, Canolbarth a De-orllewin Cymru a De-ddwyrain Cymru.

9. Gogledd Cymru (polisiau 17-22)

Rydym wedi nodi Wrecsam a Glannau Dyfrdwy fel y prif ffocws ar gyfer datblygu yng Ngogledd Cymru. Caiff llain las newydd ei chreu er mwyn rheoli'r ffurf ar dwf. Nodir bod gan nifer o drefi arfordirol rolau rhanbarthol allweddol i'w chwarae, tra rydym yn cefnogi twf a gwaith datblygu ym Mhorthladd Caergybi. Byddwn yn helpu i wella seilwaith trafnidiaeth yn y rhanbarth, gan gynnwys Metro Gogledd Cymru, ac yn helpu i wella cysylltedd â Lloegr. Cydnabyddir y gallai Gogledd-orllewin Cymru gyflenwi ynni carbon isel ar raddfa strategol.

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r polisiau a'r dull gweithredu arfaethedig ar gyfer rhanbarth y Gogledd?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐

10. Canolbarth a De-orllewin Cymru (polisiau 23-26)

Bae Abertawe a Llanelli yw'r brif ardal drefol yn y rhanbarth a'r lleoliad a ffefrir gennym ar gyfer twf. Rydym hefyd yn nodi bod nifer o drefi gwledig a threfi marchnad, a phedair Tref Hafan yn Sir Benfro, o bwys rhanbarthol. Mae Dyfrffordd y Ddau Gledau o bwys cenedlaethol ac rydym o blaid ei datblygu. Rydym yn cefnogi cynigion ar gyfer Metro Bae Abertawe.

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r polisiau a'r dull gweithredu arfaethedig ar gyfer Rhanbarth y Canolbarth a'r De-orllewin.

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐

11. De-ddwyrain Cymru (polisïau 27-33)

Yn Ne-ddwyrain Cymru rydym yn bwriadu cynyddu rôl Caerdydd fel y brifddinas a sicrhau mwy o dwf cynaliadwy yng Nghasnewydd a'r Cymoedd. Bydd llain las o amgylch Casnewydd a rhannau dwyreiniol y rhanbarth yn cefnogi'r strategaeth ofodol ac yn canolbwyntio gwaith datblygu ar ddinasoedd a threfi sy'n bodoli eisoes. Bydd Datblygu sy'n Canolbwyntio ar Drafnidiaeth, sy'n defnyddio lleoliadau sydd â gorsafoedd rheilffordd prif linell a gorsafoedd Metro, yn llywio'r ymagwedd tuag at ddatblygu ledled y rhanbarth. Mae cefnogaeth o blaid tyfu a datblygu Maes Awyr Caerdydd.

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r polisïau a'r dull gweithredu arfaethedig ar gyfer rhanbarth y De-ddwyrain?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	<i>Ddim yn gwybod</i>	<i>Dim barn</i>
☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐

Os oes gennych unrhyw sylwadau ar ddull gweithredu neu bolisïau'r FfDC ar gyfer y tri rhanbarth, dywedwch wrthym. Os oes gennych unrhyw ddewisiadau amgen, esboniwch nhw a dywedwch wrthym pam y byddent yn well, yn eich barn chi.

Nid oes cyfeiriad at Arfor, sef is-ranbarth yn cynnwys Môn, Gwynedd, Ceredigion a Sir Gaerfyrddin, yn y drafft ymgynghorol - cynllun a grewyd gan Lywodraeth Cymru fel un o amodau cefnogaeth Plaid Cymru i'r gyllideb. Mae angen symud ymlaen i greu corff datblygu ar gyfer Arfor - corff yn cynnwys cynrychiolwyr o'r awdurdodau lleol ac ymgynghorwyr. Mae peidio â chynnwys cynllun Arfor yn y drafft ymgynghorol yn ddifffyg difrifol gan ei fod yn bolisi Llywodraeth Cymru.

Os am wella cysylltedd â gogledd-orllewin a de-orllewin Lloegr y tu hwnt i'r hyn yw eisoes, rhaid gofalu peidio â chynyddu'r duedd amlwg i'r rhannau hynny o Gymru sydd o fewn cyrraedd cyfleus i'r rhanbarthau hynny (diolch i'r A55, yr M4 a Phont Hafren) ddatblygu'n barthau lletya ar eu cyfer. Mae hynny'n arwain at ddatblygu mewn ffurfiau ac ar raddfeydd sy'n tanseilio bodolaeth cymunedau lleol.

12. Arfarniad o Gynaliadwyedd Integredig

Fel rhan o'r broses ymgynghori, cynhaliwyd Arfarniad o Gynaliadwyedd Integredig er mwyn asesu effeithiau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol cynllun. Nododd yr adroddiad nifer o ddangosyddion monitro, gan gynnwys iechyd, cydraddoldebau, y Gymraeg, yr effaith ar gymunedau gwledig, hawliau plant, newid yn yr hinsawdd a datblygu economaidd.

- A oes gennych unrhyw sylwadau ar ganfyddiadau'r Adroddiad ar yr Arfarniad o Gynaliadwyedd Integredig? Nodwch unrhyw ddangosyddion monitro amgen eraill a fyddai'n atgyfnerthu'r Arfarniad o Gynaliadwyedd Integredig, yn eich barn chi.

13. Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd

Fel rhan o'r gwaith o ddatblygu'r FfDC, cynhaliwyd Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd. Diben proses yr Asesiad yw nodi ac asesu unrhyw 'effeithiau sylweddol' a gaiff y cynllun ar safleoedd megis Ardaloedd Cadwraeth Arbennig ac Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig ar gyfer adar, a mynd i'r afael â nhw.

- A oes gennych unrhyw sylwadau ar yr Adroddiad ar yr Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd?

14. Y Gymraeg

Hoffem wybod eich barn ar yr effeithiau y byddai'r FfDC yn eu cael ar y Gymraeg, yn benodol o ran cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac o ran peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

- Beth fyddai'r effeithiau yn eich barn chi? Sut y gellid cynyddu'r effeithiau cadarnhaol, neu liniaru'r effeithiau negyddol?

Gweler y sylwadau isod.

Eglurwch hefyd sut y gellid llunio neu newid y FfDC arfaethedig, yn eich barn chi, er mwyn sicrhau:

- I. ei fod yn cael effeithiau cadarnhaol neu fwy o effeithiau cadarnhaol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r iaith Gymraeg ac na chaiff yr iaith Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg
- II. nad yw'n cael effeithiau niweidiol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r iaith Gymraeg nac ar drin yr iaith Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Fframwaith Datblygu Cenedlaethol: ymateb Cylch yr Iaith i ymgynghoriad Llywodraeth Cymru.

Y mae'r Fframwaith yn crybwyll "Cymru lle mae'r Gymraeg yn fyw ac yn ffynnu" ac amcan sicrhau miliwn o siaradwyr Gymraeg ar dudalen 12, a ffyniant y Gymraeg ar dudalen 18. Ar dudalen 20, dywedir:

"Ein nod yw sicrhau miliwn o siaradwyr Gymraeg yng Nghymru erbyn 2050 – sef cynnydd o bron 80% o gymharu â'r lefelau presennol. Os mai'r Gymraeg yw iaith bob dydd y gymuned, caiff gwaith datblygu ei reoli er mwyn sicrhau bod swyddi a chartrefi ar gael fel y gall yr iaith barhau'n ganolog i hunaniaeth y cymunedau hynny."

Ar dudalen 59 (De-orllewin Cymru):

"Gydag ardaloedd sy'n gadarnleoedd i'r Gymraeg yn y rhanbarth, mae'n bwysig bod Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol yn ystyried y gydberthynas rhwng tai strategol, trafnidiaeth a thwf economaidd, a'r Gymraeg."

Drwy gydol y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol, y mae'r Gymraeg megis un ffactor ymysg eraill, ac yn faes atodol: ond fel y dengys tystiolaeth cymdeithaseg iaith, ni bydd byw'r Gymraeg trwy ei thrin fel atodiad. Ffenomen gymdeithasol yw iaith, ac er mwyn ei chynnal a'i hadfer rhaid wrth Gynllunio iaith yn seiliedig ar ganfyddiadau gwyddor cymdeithaseg iaith.

Methodolegau.

Mae polisïau Llywodraeth Cymru ym mhob agwedd ar ddatblygu yn cael effaith ar sefyllfa'r Gymraeg yn gymunedol. Felly, rhaid gosod ffyniant y Gymraeg yn gymunedol yn hanfod ar ddechrau'r broses o lunio polisïau, strategaethau a chynlluniau Llywodraeth Cymru ym mhob un adran, yn hytrach nac ychwanegu'r Gymraeg fel atodiad yn ystod y broses neu ar y diwedd. Os yw'r Llywodraeth o ddifrif eisiau sicrhau parhad a ffyniant y Gymraeg, yna rhaid sicrhau bod polisïau pob maes – addysg, cyflogaeth, tai, ac yn y blaen – yn anelu'n benodol at sefydlogi a chryfhau'r Gymraeg fel iaith gymunedol fyw.

Dylai'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol, felly, roi arweiniad a chanllawiau clir ar ffurf methodolegau i adrannau Llywodraeth Cymru allu llunio'u polisïau, eu strategaethau a'u cynlluniau, gyda ffyniant y Gymraeg fel iaith gymunedol yn un o'u

hamcanion hanfodol ym meysydd cyflogaeth, tai a chynllunio, a thwristiaeth.

Cefnogaeth strategol.

Dylai ffyniant y Gymraeg yn gymunedol fod yn amod cefnogaeth strategol a chyllidol i fusnesau o bob math.

Er bod ffyniant y Gymraeg yn un o amcanion y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol, a bod cyfeiriad at y Gymraeg fel iaith gymunedol yn yr adrannau ar y Rhanbarthau unigol, nid oes ynddo (yn ei ffurf bresennol) gyfeiriad at fethodoleg strategaethol i gyplysu'r Gymraeg â datblygu economaidd o ran sefydlu a gweithredu'r egwyddor mewn polisïau o wneud ffyniant y Gymraeg yn rhagamod datblygiadau, e.e. gosod amod a maen prawf pan fo datblygwyr mentrau twristaidd yn gwneud cais cynllunio ac yn gwneud cais am gyllid cyhoeddus.

Cydnabod y sefyllfa bresennol.

Dylai'r Fframwaith, o leiaf, grybwyll dirywiad canran siaradwyr y Gymraeg a'i safle fel iaith gymunedol, fyw ymysg yr heriau a nodir ar dudalen 15. Mae methu â chydabod y ffaith honno yn ddiffyg, gan mai dyna'r rheswm paham y mae angen gweithredu pendant ar unwaith.

Cynllunio.

a). Mae eisiau cysoni Nodyn Cyngor Technegol 20 a Pholisi Cynllunio Cymru gyda darpariaethau iaith Deddf Gynllunio (Cymru) 2015, a sefydlodd yr egwyddor fod y Gymraeg yn ystyriaeth berthnasol pan fo Awdurdodau Cynllunio Lleol ymdrin â cheisiadau cynllunio. Mae NCT20 a Pholisi Cynllunio Cymru yn gosod cyfyngiadau ar weithredu'r egwyddor hon, yn groes i'r hyn sydd yn y Ddeddf.

b). Mae eisiau seilio Cynlluniau Datblygu Lleol (Sirol) ar Gynlluniau Datblygu Cymunedol er mwyn sicrhau datblygu cytbwys wedi'u sylfaenu ar angen a galw cymunedol.

c). Mae eisiau creu mecanweithiau i awdurdodau cynllunio lleol fesur yr angen a'r galw cymunedol am dai newydd marchnad agored. Mae absenoldeb mecanweithiau o'r fath yn ddiffyg difrifol gan fod mecanweithiau ar gael i fesur yr angen a'r galw cymunedol am dai newydd sy'n rhan o gynlluniau 'tai fforddiadwy' Llywodraeth Cymru.

ch). Dylid pwysleisio wrth Awdurdodau Cynllunio Lleol nad yw darpariaethau iaith Deddf Gynllunio (Cymru) 2015 yn ymwneud â datblygiadau tai yn unig. Mae'r Gymraeg yn ystyriaeth gynllunio berthnasol wrth ymdrin â cheisiadau cynllunio ar gyfer pob math ar ddatblygiad megis newid defnydd o adeiladau; busnesau; a mentrau twristaidd.

d). Gan fod y Gymraeg yn ystyriaeth gynllunio berthnasol, dylid darparu rheoliadau ar gyfer awdurdodau cynllunio lleol fel y darperir rheoliadau yng nghyd-destun ffactorau eraill megis bioamrywiaeth.

Arfor.

Nid oes cyfeiriad at Arfor, sef is-ranbarth yn cynnwys Môn, Gwynedd, Ceredigion a Sir Gaerfyrddin, yn y drafft ymgynghorol - cynllun a grewyd gan Lywodraeth Cymru

fel un o amodau cefnogaeth Plaid Cymru i'r gyllideb. Mae angen symud ymlaen i greu corff datblygu ar gyfer Arfor - corff yn cynnwys cynrychiolwyr o'r awdurdodau lleol ac ymgynghorwyr. Mae peidio â chynnwys cynllun Arfor yn y drafft ymgynghorol yn ddifffyg difrifol gan ei fod yn bolisi Llywodraeth Cymru.

Twristiaeth.

Y mae'r Fframwaith yn crybwyll twristiaeth.

Ar dudalen 20:

"Bydd diwylliant, treftadaeth ac amgylchedd Cymru yn chwarae rôl fodern, gadarnhaol yn yr economi drwy ddenu diddordeb a gwariant twristiaid a darparu brand unigryw y gellir ymddiried ynddo i fusnesau yng Nghymru."

Ar dudalen 24:

"Ym mhob rhan o Gymru, mae'r strategaeth hon yn cefnogi twf cynaliadwy. Nid oes gan unrhyw le heb swyddi, cartrefi, mannau cymunedol na bywyd gwyllt unrhyw obaith o gael cymuned, iaith Gymraeg nac economi ffyniannus na chydlynus. Mae'r fath beth â gormod o ddatblygu neu'r math anghywir o ddatblygu, ond dylai datblygu cynaliadwy feithrin poblogaeth sefydlog neu boblogaeth sy'n tyfu er mwyn sicrhau amgylchedd naturiol iach a sefydlogrwydd economaidd a chymdeithasol. Mae'n rhaid i dwf a datblygiadau newydd fod yn y lle cywir, cael eu cyflawni yn y ffordd gywir a defnyddio ein hadnoddau yn effeithlon er mwyn cyflawni Canlyniadau'r FfDC.

Ar dudalen 52:

"Mae twristiaeth yn sector pwysig i'r economi ledled Gogledd Cymru. Dylai Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol ystyried y prif ardaloedd twristiaeth, y math o ymwelwyr a ddenir ganddynt a'r seilwaith sydd ei angen i gefnogi'r ardaloedd twristiaeth presennol a thwf yn y dyfodol."

Yr hyn nid yw awduron y Fframwaith fel petaent yn ymwybodol ohono yw peryglon gor-dwristiaeth. Mae astudiaeth Phillips a Thomas (*Effeithiau Twristiaeth ar yr Iaith Gymraeg yng Ngogledd-orllewin Cymru. Aberystwyth: Canolfan Uwchefrydiau Cymreig a Cheltaidd Prifysgol Cymru, 2001*) yn amlygu rhan twristiaeth mewn Seisnigo cymunedau yng ngogledd-orllewin Cymru, a gellid cymhwyso canfyddiadau'r astudiaeth at adraloedd eraill y mae'r Gymraeg yn iaith gymunedol ynddynt.

Mae adroddiad Peeters a'i gydweithwyr (*Overtourism: impact and possible policy responses, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels 2018*) yn dwyn sylw at beryglon gwirioneddol gor-dwristiaeth, sef datblygu'r fasnach i'r graddau, ac mewn dulliau, sy'n peryglu bodolaeth cymunedau.

Mae'r adroddiad yn clustnodi Gorllewin Cymru a'r Cymoedd (sef Cymru ac eithrio Sir y Fflint, Wrecsam, Powys, Sir Fynwy, Casnewydd, Caerdydd a Bro Morgannwg) yn un o chwe ardal yn Ewrop gyfan lle mae'r perygl hwnnw ar ei waethaf. Y lleill yw Cyprus, Glannau Croatia, Valencia, Cernyw ac Ardal y Llynnoedd: ond o'r chwech, Gorllewin Cymru a'r Cymoedd yw'r unig ardal sy'n unig gartref iaith a diwylliant

unigryw. Mae'r lleill, er gwaethed eu cyflwr hwythau, yn rhanbarthau o genhedloedd eangach.

Nid yw'r Fframwaith yn cynnwys unrhyw gyfeiriad at y perygl hwn, sydd yn ddiffyg difrifol. Yr agwedd a fynegir drwy'r Fframwaith, i bob golwg, yw nad oes i'r math o dwristiaeth sy'n ffynnu yng Nghymru ar hyn o bryd unrhyw sgileffeithiau niweidiol o bwys; y byddai annog a hwyluso rhagor fyth o ddibyniaeth arni yn llesol; ac y dylid darparu ar gyfer hynny. Nid oes yn y Fframwaith ddim arwydd o ymwybyddiaeth fod rhoi penrhyddid i dwristiaeth yn achosi difrod economaidd, cymdeithasol a diwylliannol.

Fel y dengys argymhellion Phillips a Thomas, gallai twristiaeth gyfrannu at gynhaliaeth cymunedau, o'i datblygu'n ofalus ac yn gymedrol. Gallai'r Llywodraeth roi arweiniad i Awdurdodau Lleol a'r farchnad trwy gynnwys polisïau i'r perwyl hwnnw yn y Fframwaith. Y mae'n gyfle y dylid ei achub; oherwydd ni all anwybyddu'r broblem, neu ganiatáu i'r farchnad barhau i achosi difrod, ond cadarnhau'r argraff fod y Gymru wledig wedi'i chlustnodi'n faes chwarae, ac mai dyna'r unig ddyfodol sydd gan y Llywodraeth mewn golwg ar ei chyfer hi.

15. Sylwadau Pellach

- A oes unrhyw sylwadau pellach yr hoffech eu gwneud ar y FfDC, neu unrhyw gynnigion amgen y dylem eu hystyried, yn eich barn chi?

16. A ydych yn...?

Rhoi eich ymateb personol eich hun	☐
Cyflwyno ymateb ar ran sefydliad	☒

Bydd ymatebion i'r ymgynghoriad yn cael eu rhannu gyda Cynulliad Cenedlaethol Cymru ac yn debygol o gael eu cyhoeddi, ar y rhyngwrwyd neu mewn adroddiad. Os byddai'n well gennych i'ch ymateb gael ei gadw'n gyfrinachol, ticiwch yma	☐
---	--------------------------

--	--

Fframwaith Datblygu Cenedlaethol: ymateb Cylch yr Iaith i ymgynghoriad Llywodraeth Cymru.

Y mae'r Fframwaith yn crybwyll "Cymru lle mae'r Gymraeg yn fyw ac yn ffynnu" ac amcan sicrhau miliwn o siaradwyr Cymraeg ar dudalen 12, a ffyniant y Gymraeg ar dudalen 18. Ar dudalen 20, dywedir:

"Ein nod yw sicrhau miliwn o siaradwyr Cymraeg yng Nghymru erbyn 2050 – sef cynnydd o bron 80% o gymharu â'r lefelau presennol. Os mai'r Gymraeg yw iaith bob dydd y gymuned, caiff gwaith datblygu ei reoli er mwyn sicrhau bod swyddi a chartrefi ar gael fel y gall yr iaith barhau'n ganolog i hunaniaeth y cymunedau hynny."

Ar dudalen 59 (De-orllewin Cymru):

"Gydag ardaloedd sy'n gadarnleoedd i'r Gymraeg yn y rhanbarth, mae'n bwysig bod Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol yn ystyried y gydberthynas rhwng tai strategol, trafnidiaeth a thwf economaidd, a'r Gymraeg."

Drwy gydol y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol, y mae'r Gymraeg megis un ffactor ymysg eraill, ac yn faes atodol: ond fel y dengys tystiolaeth cymdeithaseg iaith, ni bydd byw'r Gymraeg trwy ei thrin fel atodiad. Ffenomen gymdeithasol yw iaith, ac er mwyn ei chynnal a'i hadfer rhaid wrth Gynllunio iaith yn seiliedig ar ganfyddiadau gwyddor cymdeithaseg iaith.

Methodolegau.

Mae polisïau Llywodraeth Cymru ym mhob agwedd ar ddatblygu yn cael effaith ar sefyllfa'r Gymraeg yn gymunedol. Felly, rhaid gosod ffyniant y Gymraeg yn gymunedol yn hanfod ar ddechrau'r broses o lunio polisïau, strategaethau a chynlluniau Llywodraeth Cymru ym mhob un adran, yn hytrach nac ychwanegu'r Gymraeg fel atodiad yn ystod y broses neu ar y diwedd. Os yw'r Llywodraeth o ddifrif eisïau sicrhau parhad a ffyniant y Gymraeg, yna rhaid sicrhau bod polisïau pob maes – addysg, cyflogaeth, tai, ac yn y blaen – yn anelu'n benodol at sefydlogi a chryfhau'r Gymraeg fel iaith gymunedol fyw.

Dylai'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol, felly, roi arweiniad a chanllawiau clir ar ffurf methodolegau i adrannau Llywodraeth Cymru allu llunio'u polisïau, eu strategaethau a'u cynlluniau, gyda ffyniant y Gymraeg fel iaith gymunedol yn un o'u hamcanion hanfodol ym meysydd cyflogaeth, tai a chynllunio, a thwristiaeth.

Cefnogaeth strategol.

Dylai ffyniant y Gymraeg yn gymunedol fod yn amod cefnogaeth strategol a chyllidol i fusnesau o bob math.

Er bod ffyniant y Gymraeg yn un o amcanion y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol, a bod cyfeiriad at y Gymraeg fel iaith gymunedol yn yr adrannau ar y Rhanbarthau unigol, nid oes ynddo (yn ei ffurf bresennol) gyfeiriad at fethodoleg strategaethol i gyplysu'r Gymraeg â datblygu economaidd o ran sefydlu a gweithredu'r egwyddor

mewn polisïau o wneud ffyniant y Gymraeg yn rhagamod datblygiadau, e.e. gosod amod a maen prawf pan fo datblygwyr mentrau twristaidd yn gwneud cais cynllunio ac yn gwneud cais am gyllid cyhoeddus.

Cydnabod y sefyllfa bresennol.

Dylai'r Fframwaith, o leiaf, grybwyll dirywiad canran siaradwyr y Gymraeg a'i safle fel iaith gymunedol, fyw ymysg yr heriau a nodir ar dudalen 15. Mae methu â chydabod y ffaith honno yn ddifffyg, gan mai dyna'r rheswm paham y mae angen gweithredu pendant ar unwaith.

Cynllunio.

a). Mae eisiau cysoni Nodyn Cyngor Technegol 20 a Pholisi Cynllunio Cymru gyda darpariaethau iaith Deddf Gynllunio (Cymru) 2015, a sefydlodd yr egwyddor fod y Gymraeg yn ystyriaeth berthnasol pan fo Awdurdodau Cynllunio Lleol ymdrin â cheisiadau cynllunio. Mae NCT20 a Pholisi Cynllunio Cymru yn gosod cyfyngiadau ar weithredu'r egwyddor hon, yn groes i'r hyn sydd yn y Ddeddf.

b). Mae eisiau seilio Cynlluniau Datblygu Lleol (Sirol) ar Gynlluniau Datblygu Cymunedol er mwyn sicrhau datblygu cytbwys wedi'u sylfaenu ar angen a galw cymunedol.

c). Mae eisiau creu mecanweithiau i awdurdodau cynllunio lleol fesur yr angen a'r galw cymunedol am dai newydd marchnad agored. Mae absenoldeb mecanweithiau o'r fath yn ddifffyg difrifol gan fod mecanweithiau ar gael i fesur yr angen a'r galw cymunedol am dai newydd sy'n rhan o gynlluniau 'tai fforddiadwy' Llywodraeth Cymru.

ch). Dylid pwysleisio wrth Awdurdodau Cynllunio Lleol nad yw darpariaethau iaith Deddf Gynllunio (Cymru) 2015 yn ymwneud â datblygiadau tai yn unig. Mae'r Gymraeg yn ystyriaeth gynllunio berthnasol wrth ymdrin â cheisiadau cynllunio ar gyfer pob math ar ddatblygiad megis newid defnydd o adeiladau; busnesau; a mentrau twristaidd.

d). Gan fod y Gymraeg yn ystyriaeth gynllunio berthnasol, dylid darparu rheoliadau ar gyfer awdurdodau cynllunio lleol fel y darperir rheoliadau yng nghyd-destun ffactorau eraill megis bioamrywiaeth.

Arfor.

Nid oes cyfeiriad at Arfor, sef is-ranbarth yn cynnwys Môn, Gwynedd, Ceredigion a Sir Gaerfyrddin, yn y drafft ymgynghorol - cynllun a grewyd gan Lywodraeth Cymru fel un o amodau cefnogaeth Plaid Cymru i'r gyllideb. Mae angen symud ymlaen i greu corff datblygu ar gyfer Arfor - corff yn cynnwys cynrychiolwyr o'r awdurdodau lleol ac ymgynghorwyr. Mae peidio â chynnwys cynllun Arfor yn y drafft ymgynghorol yn ddifffyg difrifol gan ei fod yn bolisi Llywodraeth Cymru.

Twristiaeth.

Y mae'r Fframwaith yn crybwyll twristiaeth.

Ar dudalen 20:

“Bydd diwylliant, treftadaeth ac amgylchedd Cymru yn chwarae rôl fodern, gadarnhaol yn yr economi drwy ddenu diddordeb a gwariant twristiaid a darparu brand unigryw y gellir ymddiried ynddo i fusnesau yng Nghymru.”

Ar dudalen 24:

“Ym mhob rhan o Gymru, mae'r strategaeth hon yn cefnogi twf cynaliadwy. Nid oes gan unrhyw le heb swyddi, cartrefi, mannau cymunedol na bywyd gwyllt unrhyw obaith o gael cymuned, iaith Gymraeg nac economi ffyniannus na chydlynus. Mae'r fath beth â gormod o ddatblygu neu'r math anghywir o ddatblygu, ond dylai datblygu cynaliadwy feithrin poblogaeth sefydlog neu boblogaeth sy'n tyfu er mwyn sicrhau amgylchedd naturiol iach a sefydlogrwydd economaidd a chymdeithasol. Mae'n rhaid i dwf a datblygiadau newydd fod yn y lle cywir, cael eu cyflawni yn y ffordd gywir a defnyddio ein hadnoddau yn effeithlon er mwyn cyflawni Canlyniadau'r FfDC.

Ar dudalen 52:

“Mae twristiaeth yn sector pwysig i'r economi ledled Gogledd Cymru. Dylai Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol ystyried y prif ardaloedd twristiaeth, y math o ymwelwyr a ddenir ganddynt a'r seilwaith sydd ei angen i gefnogi'r ardaloedd twristiaeth presennol a thwf yn y dyfodol.”

Yr hyn nid yw awduron y Fframwaith fel petaent yn ymwybodol ohono yw peryglon gor-dwristiaeth. Mae astudiaeth Phillips a Thomas (*Effeithiau Twristiaeth ar yr Iaith Gymraeg yng Ngogledd-orllewin Cymru. Aberystwyth: Canolfan Uwchefrydiau Cymreig a Cheltaidd Prifysgol Cymru, 2001*) yn amlygu rhan twristiaeth mewn Seisnigo cymunedau yng ngogledd-orllewin Cymru, a gellid cymhwyso canfyddiadau'r astudiaeth at adraloedd eraill y mae'r Gymraeg yn iaith gymunedol ynddynt.

Mae adroddiad Peeters a'i gydweithwyr (*Overtourism: impact and possible policy responses, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels 2018*) yn dwyn sylw at beryglon gwirioneddol gor-dwristiaeth, sef datblygu'r fasnach i'r graddau, ac mewn dulliau, sy'n peryglu bodolaeth cymunedau.

Mae'r adroddiad yn clustnodi Gorllewin Cymru a'r Cymoedd (sef Cymru ac eithrio Sir y Fflint, Wrecsam, Powys, Sir Fynwy, Casnewydd, Caerdydd a Bro Morgannwg) yn un o chwe ardal yn Ewrop gyfan lle mae'r perygl hwnnw ar ei waethaf. Y lleill yw Cyprus, Glannau Croatia, Valencia, Cernyw ac Ardal y Llynnoedd: ond o'r chwech, Gorllewin Cymru a'r Cymoedd yw'r unig ardal sy'n unig gartref iaith a diwylliant unigryw. Mae'r lleill, er gwaethed eu cyflwr hwythau, yn rhanbarthau o genhedloedd eangach.

Nid yw'r Fframwaith yn cynnwys unrhyw gyfeiriad at y perygl hwn, sydd yn ddiffyg difrifol. Yr agwedd a fynegir drwy'r Fframwaith, i bob golwg, yw nad oes i'r math o dwristiaeth sy'n ffynnu yng Nghymru ar hyn o bryd unrhyw sgileffeithiau niweidiol o bwys; y byddai annog a hwyluso rhagor fyth o ddibyniaeth arni yn llesol; ac y dylid darparu ar gyfer hynny. Nid oes yn y Fframwaith ddim arwydd o ymwybyddiaeth fod

rhoi penrhyddid i dwristiaeth yn achosi difrod economaidd, cymdeithasol a diwylliannol.

Fel y dengys argymhellion Phillips a Thomas, gallai twristiaeth gyfrannu at gynhaliaeth cymunedau, o'i datblygu'n ofalus ac yn gymedrol. Gallai'r Llywodraeth roi arweiniad i Awdurdodau Lleol a'r farchnad trwy gynnwys polisiau i'r perwyl hwnnw yn y Fframwaith. Y mae'n gyfle y dylid ei achub; oherwydd ni all anwybyddu'r broblem, neu ganiatáu i'r farchnad barhau i achosi difrod, ond cadarnhau'r argraff fod y Gymru wledig wedi'i chlustnodi'n faes chwarae, ac mai dyna'r unig ddyfodol sydd gan y Llywodraeth mewn golwg ar ei chyfer hi.

Howard Huws, ar ran Cylch yr Iaith